

# اعتبارات اسنادی در تجارت الکترونیک با بررسی مواد eUCP

مهدی رنجبر آذربایجان

دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق خصوصی

دانشگاه امام صادق علیه السلام

m.ranjbar@isu.ac.ir

## مقدمه:

اعتبارات اسنادی به عنوان یکی از روش‌های پرداخت در معاملات بین‌المللی امروزه بخاطر امنیت، سهولت و فراگیری از اهمیت خاصی برخوردار است در کنار آن گسترش روز افزون تجارت الکترونیکی و حتی قانونمند کردن آن و تعریف مطالب و مسائل مختلف آن ضمن مواد قانون مربوطه به گونه‌ای پای اعتبارات اسنادی را به خاطر ارتباط هر دو مسئله با تجارت بین‌الملل به عرصه تجارت الکترونیک گشوده است. در تحقیق حاضر ضمن دو فصل در فصل اول به تعریف معاملات بین‌المللی و روش‌های پرداخت، پرداخته و جایگاه اعتبارات اسنادی را به طور کامل مشخص نموده، سپس در همان فصل به تبیین مختصر تجارت الکترونیک می‌پردازیم. تا جایگاه اعتبارات اسنادی الکترونیکی در تجارت الکترونیک مشخص گردد پس از آن ضمن دو گفتار فصل دوم، بطور مفصل به بحث اعتبارات اسنادی در تجارت الکترونیک پرداخته و سه ماده اول eUCP را مورد بررسی و مطالعه قرار داده و به نقد و نظر در رابطه با آن می‌پردازیم.

## فصل اول: تعاریف کلی

### گفتار اول: معاملات بین‌المللی

آنچه مشخص است پیشرفتهای روزافزون جوامع بشری و وابستگی هرچه بیشتر حیات جوامع به یکدیگر و در عین حال روابط فرهنگی که جوامع با یکدیگر دارند همه مسائل مربوط به آنها را تحت الشعاع خاص خود قرار داده است بطوری که می‌توان گفت امروزه کمتر جامعه‌ای را می‌توان یافت که بدون ارتباط با جوامع دیگر بتواند شاهرگهای حیات خود را رنگین نگه دارد.

در این میان یکی از مسائلی که سایر جنبه‌ها را نیز بی‌نصیب از اثرات خود نمی‌گذارد روابط اقتصادی جوامع با یکدیگر است، چه در سایه همین ارتباط اقتصادی فرهنگ نیز مورد مبادله قرار می‌گیرد اغلب قراردادهای، معاملات و به ویژه بیع یکی از اطراف پراهمیت روابط اقتصادی را به خود اختصاص می‌دهد. وقتی معامله و خرید و فروش در سطح یک جامعه با قانون و عرف مخصوص خود مطرح است باید و نبایدهای خاص خود را دارد اما وقتی همین معامله به سطح ما بین ملل مختلف کشیده می‌شود ناگزیر باید و نبایدهای آن با توجه به قوانین بین‌الملل و عرف مخصوص جامعه بین‌الملل رنگ خود را عوض می‌نمایند. «ضرورتها و زمینه‌های معاملات بین‌المللی در مفهوم وسیع آن متعدد و گوناگون است. اما مهمترین مصداق معامله بین‌المللی عبارتست از خرید و فروش کالا یا

خدمات (بیع بین‌المللی) که بین اشخاص حقیقی یا حقوقی تجاری منعقد می‌شود. بیع بین‌المللی کاربردهای مختلفی دارد و برای خرید و فروش انواع کالا و خدمات بکار می‌رود اما متداولترین شکل‌های بیع بین‌المللی را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

۱) زمانی که شرکت یا کارخانه‌ای نیاز به خرید مواد خام داشته باشد یا اینکه کالا یا خدماتی را باید از خارج از کشور جهت ادامه کار یا راه اندازی کارخانه وارد کند در این حالت این گونه شرکتها یا کارخانه‌ها خریدار یا واردکننده (Importer) محسوب می‌شوند  
۲) وقتی کالا یا خدمات خود را به خارج از کشور عرضه می‌کنند (Exporter)  
۳) برخی شرکتها کالا یا خدماتی جهت عرضه یا فروش ندارند بلکه بین صادرکننده داخلی یا خریدار خارجی یا صادرکننده خارجی با خریدار داخلی واسطه می‌گردند...  
۴) موقعیتی نیز وجود دارد که فرضاً یک شرکت ایرانی کالایی را از کشور الف خریداری و مستقیماً به کشور ب صادر می‌کند بدون آنکه در آغاز آن را به ایران وارد کند این حالت را معامله کشور سوم یا معامله خارجی می‌نامند.

بنابراین می‌توانیم معامله بین‌المللی را جریانی از خرید و فروش بین خریدار، فروشنده، و واسطه در کشورهای مختلف تعریف کنیم.<sup>۱</sup>

«در بیع بین‌المللی مهمترین ابزار تجارت بین‌الملل است. عقد بیع یکی از قدیمیترین و کاربردی ترین عقود است. بیع یک بخش ضروری از دیگر قراردادهای مانند فرانشیز، قرارداد ساخت و قرارداد تحت لیسانس می‌باشد»<sup>۲</sup>

بیع بین‌المللی کالایی بیعی است که قانون آن را عبارت از «تملک عین به عوض معلوم» می‌داند، به اضافه یک عنصر خارجی «عقد بیع کالا عقدی است که از طریق آن فروشنده مالکیت کالایی را در مقابل عوضی که ثمن نامیده می‌شود منتقل می‌کند یا تعهد می‌نماید که منتقل کند»<sup>۳</sup> همین عقد بیع وقتی یک عنصر خارجی در آن، وارد می‌شود به بیع بین‌المللی کالا تبدیل می‌گردد و مسائل مختلفی در آن حادث می‌شود و در کلام دیگر همان صادرات و واردات را به ذهن متبادر می‌کند که مهمترین ابزار آن بیع است.

«مواقعی است که در یک کشور مشتری کافی برای کالایی که به طور انبوه تولید شده است وجود ندارد و به دلیل عدم کفایت تقاضا، تجارت آن کالا ممکن است سودآور نباشد، لذا کالا باید صادر شود تا تولید کنندگان و عرضه کنندگان آن بتوانند روی پای خود بایستند. همچنین مواقعی است که نیاز به مواد خام برای تهیه کالایی وجود دارد که این مواد خام در کشور تولید کننده وجود ندارد، لذا تولید کننده داخلی مجبور است به وارد نمودن آن مواد مبادرت کند. مضافاً اینکه اصولاً ممکن است کالای خوبی در داخل کشور تولید نشود یا اگر تولید شود به علت بالا بودن تقاضا نیاز باشد آن را از کشور دیگری وارد کنند»<sup>۵</sup>

«می‌توان گفت بسیاری از کشورها بدون دسترسی به واردات و عدم امکان صادرات برای ادامه ی حیات و حفظ ثبات اقتصادی خود دچار مشکل خواهند شد. از طرف دیگر تجارت بین الملل این امکان را برای ملل جهان پدید آورده است که نه تنها رشد اقتصادی خود را بهبود بخشند و نیازهای خود را برآورده سازند، بلکه به تولید و صدور کالاهایی بپردازند که در آن داری مزیت نسبی هستند لذا ضمن کاهش هزینه ی تولید از منابع نیز به نحو بهینه استفاده کنند در این زمینه بانکها نقش بسزایی را ایفا می‌کنند لذا میبایستی مجموعه‌ای از حقوق مربوط به امور صادرات و واردات که تقریباً تمام بانکهای جهان پذیرفته اند رعایت نمایند»<sup>۶</sup> و این است که اهمیت تجارت بین الملل با وجود تمام مشکلات آن نمود بیشتری به خود می‌گیرد.

### گفتار دوم: روش‌های پرداخت در معاملات بین الملل

در معاملات بین المللی مهمترین مسئله، بحث پرداخت است وقتی دو نفر از دو کشور مختلف اقدام به معامله می‌نمایند و بعضاً در یک کشور ثالث معامله کرده و محل تحویل را کشور دیگری قرار می‌دهند عناصر مختلفی در معامله دخیل می‌گردد در این فرض چهار کشور مطرح است با چهار قانون مختلف که مسلماً هنگام بروز هر نوع اختلافی تعارض قوانین پیش خواهد آمد و طرفین در یک مسیر پریچ و خم، دادگاه صالح، قانون صالح، تعارض متحرک، احاله و سایر مسائل مربوط به حقوق بین الملل خصوصی قرار خواهند گرفت. «در روابط قراردادی ملی و داخلی یک کشور، به لحاظ وجود دستگاه قضایی نیروهای مورد نیاز برای انجام تصمیمات، انجام تعهدات قراردادی مسئله ساده تر و اضطراب متعاقبین کمتر است»<sup>۷</sup> اما با این حال می‌دانیم که در آنجا هم مشکلات مربوط به خود بحث اطاله دادرسی و سایر مسائل مربوطه مطرح است با این حال «در روابط بین المللی بدلیل وجود موانع عدیده طرفین قرارداد، از همان ابتدا، در

جستجوی تامین کافی هستند تا به دور از هرگونه دلواپسی و اضطراب در یک بستر امن تجاری فعالیت نمایند»<sup>۸</sup>

«وقتی صادر کننده‌ای کالاهایی را به یک مشتری در کشور خارجی می‌فروشد انتظار دارد که قیمت آن به وی پرداخت گردد و چنانچه این پرداخت هرچه سریعتر صورت گیرد برای وی ایده آل خواهد بود. بر همین مبنا روشهای گوناگونی بین خریدار و فروشنده‌ای که در دو کشور متفاوت زندگی می‌کنند رایج می‌گردد»<sup>۹</sup> اما همانطور که می‌دانیم در معاملات بین المللی خطرات زیادی در کمین طرفین نهفته اند از جمله:

«۱- عدم شناخت کافی طرفین قرارداد از وضعیت و حسن شهرت تجاری و حقوق همدیگر  
۲- دوری و فاصله جغرافیایی بین طرفین

اجبار کننده»<sup>۱۰</sup>  
«بطور معمول قراردادهای بین المللی به انتقال بین المللی سرمایه منجر می‌شود. پرداخت بین مرزی بطور عادی پول رایجی را در بر می‌گیرد که حداقل برای یک طرف قرارداد بیگانه است. اصول مربوط به پرداختهای بین المللی نقش مهمی را در تجارت بین الملل بازی می‌کند در برخی زمینه‌های تجارت صادر کنندگان سود بیشتری از میزان سود واقعی تولیدات خود انتظار دارند.

قوانین مربوط به پرداخت در قراردادهای بین المللی باید طرفین را در مقابل خطرات تجارت بین الملل حمایت کند. «در هر قرارداد فروش کالا به خارج شرط مربوط به پرداختن قیمت خریدتضمن چهار عنصر است: زمان پرداخت، شیوه پرداخت، مکان و پول پرداخت. در

«در روابط بین المللی بدلیل وجود موانع عدیده طرفین قرارداد، از همان ابتدا، در جستجوی تامین کافی هستند تا به دور از هرگونه دلواپسی و اضطراب در یک بستر امن تجاری فعالیت نمایند»



#### قرارداد

- ۳- مسائل ناشی از اوضاع و احوال سیاسی و اقتصادی کشورهای متبوع طرفین قرارداد و ثبات ارزی آنها
- ۴- مسائل ناشی از موازین و مقررات کشورهای طرفین قرارداد
- ۵- مسائل راجع به نظم حقوقی و امکان یا عدم امکان توفیق در تحصیل و اجرای اجباری تصمیمات قضایی در کشوری غیر از کشور متبوع محکوم له
- ۶- عدم امکان اجرای تصمیمات قضایی و داوری اتخاذ شده یک کشور در کشور دیگر
- ۷- نبود دستگاهها سازمانهای قضایی و داوری بین الملل اجباری با قدرت و ابزار لازم

- حقوق، شیوه‌های مختلف پرداخت در صادرات، نشانگر تغییر و تبدیلهایی در این چهار عنصر است»<sup>۱۱</sup>
- به هر حال «در تجارت بین المللی پرداخت وجه کالا به اشکال زیر قابل اقدام است:
- ۱- تجارت حساب باز
  - ۲- پیش پرداخت
  - ۳- وصولی
  - ۴- اعتبار اسنادی»<sup>۱۲</sup>
- «اعتبارات اسنادی که اعتبارنامه نیز نامیده می‌شوند متداولترین شیوه پرداخت قیمت کالا در تجارت صادراتی هستند. قضات انگلیسی از اعتبارات به عنوان «خون حیات بازرگانی بین المللی» یاد کرده اند»<sup>۱۳</sup>

مهمترین معامله بین المللی عبارتست از خرید فروش کالا یا خدمات (بیع بین المللی) بین اشخاص حقیقی حقوقی تجاری منعقد می‌شود.

کلاه

بطور کلی اعتبار اسنادی عبارت از سندی است که توسط یک بانک صادر شده و توانایی مشتری خود جهت پرداخت قیمت کالا یا خدمات را تضمین می‌کند.

«اعتبارات اسنادی از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. این روش پرداخت تنها زمانی بکار می‌رود که طرفین قرارداد بین المللی در مورد آن موافقت کرده باشند»<sup>۱۵</sup>

«تجارت بین الملل بدون وسایل اعتباری برای صادرات و واردات امکان پذیر نیست، هر ساله رویه بانکها جهت پاسخگویی به انبوه تقاضاهای اعتباری تجارت بین الملل روشهای تامین سرمایه را توسعه می‌دهد»<sup>۱۶</sup>

«سیستم اعتبار اسنادی در رابطه با صادرکننده: اولاً خطر اندکی (یا در واقع هیچ خطری) در خصوص عدم پرداخت بهای کالا ایجاد می‌نماید مشروط بر اینکه او به شرایط اعتبار اسنادی عمل کند.

ثانیاً: پرداخت توسط بانک در کشور خودش صورت می‌گیرد.

ثالثاً: قدرت و توانایی برای تحصیل پرداخت فوری بعد از باریگری کالا ایجاد می‌گردد.

رابعاً: از طریق بانک می‌تواند توصیه‌های حرفه‌ای دریافت کند و از معاضدت و همیاری آن بهره مند شود.

در رابطه با واردکننده یا خریدار خارجی:

اولاً: توانایی بررسی کردن اینکه صادر کننده به شرایط مشخص باریگری عمل کرده است یا خیر فراهم می‌شود. این توانایی به وسیله تفحصی که بانک از اسناد تجاری مشخص می‌کند حاصل می‌گردد نه اینکه خودش این بررسی را انجام دهد.

ثانیاً: وقتی که صادر کننده / عرضه کننده پرداخت فوری بعد از باریگری را تحصیل می‌کند می‌تواند از بانک اعتبار بگیرد.

ثالثاً: توانایی بر اصرار کردن بر اینکه باریگری کالا در خلال یک زمان معقول یا سر موقع صورت گیرد که این توانایی به وسیله زمان محدودی که برای اعتبارنامه بانک (L/C) قرار می‌دهد حاصل می‌شود.

رابعاً: بهره مندی از توصیه‌های کارشناسانی و معاضدت و حمایت سیستم بانکی»<sup>۱۷</sup>

الف) تعریف و جایگاه: آنچنان که ماده ۲ مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی (UCP ۵۰۰) مقرر می‌دارد: «از دیدگاه این مقررات اصطلاحات «اعتبار (اعتبارات) اسنادی» و «اعتبار (اعتبارات) اسنادی ضمانتی» (که از این به بعد فقط اعتبار (اعتبارات) خوانده می‌شوند به معنی هرگونه ترتیبیاتی، تحت هر نام یا توصیفی است که بدان وسیله یک بانک (بانک باز کننده اعتبار) به درخواست و طبق دستورات یک مشتری (مقاضی) یا از طرف خود، در مقابل ارائه سند (اسناد) معین به شرط رعایت شرایط و ضوابط اعتبار موظف است:

۱- پرداختی را به شخص ثالث یا به حواله

کرد او (ذی نفع) انجام داده یا بروات (حواله، حواله‌های) صادره از طرف ذی نفع را قبولی نویسی نماید یا

۲- بانک دیگری را مجاز دارد تا این پرداخت را انجام داده یا بروات (حواله یا حواله‌های) مذکور را قبولی نویسی نموده یا بپردازد یا

۳- بانک دیگری را مجاز به انجام معامله گرداند از دیدگاه این مقررات شعبات یک بانک در کشورهای مختلف «بانک دیگر» محسوب می‌شوند»<sup>۱۸</sup>

«بطور کلی اعتبار اسنادی عبارت از سندی است که توسط یک بانک صادر شده و توانایی مشتری خود جهت پرداخت قیمت کالا یا خدمات را تضمین می‌کند. یک بانک یا موسسه مالی، اعتبار اسنادی را از جانب وارد کننده یا خریدار با اجازه صادر کننده یا فروشنده صادر می‌کند تا برای او (فروشنده) امکانات پرداخت ثمن را در یک بازه زمانی خاص مشروط به برآوردن شرایط فرعی و اساسی متن اعتبارات اسنادی فراهم کند. اعتبار اسنادی برای خریدار و فروشنده به مثابه یک قرارداد بیمه عمل می‌کند و در عمل خطرات اعتبار را برای هر دو طرف از بین می‌برد، در عین حال امکان پرداخت‌های معوق را کاهش می‌دهد، وقتی که پای اعتبارات بزرگ در میان است، اعتبارات اسنادی امنیت صادر کننده یا فروشنده را در سطح بالایی فراهم می‌نماید، اعتبارات اسنادی زمانی اهمیت ویژه پیدا می‌کنند که وارد کننده یا خریدار شناخته شده نیست یا محدودیت‌هایی برای مبادله وجود دارد یا احتمال می‌رود»<sup>۱۹</sup>.

«اعتبارات اسنادی صرفاً ابزاری برای پرداخت و موجب ایجاد اعتبار یا وسیله اعتبار برای پرداخت نیستند بلکه می‌توانند وسیله ایجاد اعتبار نیز باشند بنابراین اعتبارات اسنادی.

۱- وسیله و مکانیزم مطلوب برای پرداخت می‌باشند به این نحو که با استناد به تحویل اسناد و مدارک معرف کالا به فروشنده پرداخت فوراً صورت می‌گیرد یا ترتیب پرداخت عدول ناپذیر (به استثنای تقلب) از طرف بانک یا بانکها صورت می‌گیرد.

۲- وسیله و مکانیزم ایجاد اعتبار برای فروشنده می‌باشند، بدین ترتیب که فروشنده با اتکا و بر پایه اعتبار ایجاد شده می‌تواند جهت تولید کالاهای خود تامین مالی کند، مثلاً فروشنده‌ای که اعتبار کشوده شده به نفع خود را دارد می‌تواند از بانک خود در راه تولید کالا پیش پرداخت دریافت کند، یا تولید کننده برای تولید خود تامین مالی کند. لازم به ذکر است که اعتبار اسنادی فقط مختص به واردات نمی‌باشد بلکه در صادرات نیز کاربرد دارد. همچنین منحصر به خرید و فروش یا واردات و صادرات کالا نیست بلکه هرچه به جلو

میرودیم با تحول و پیشرفت در موضوع معاملات و نحوه انجام و همچنین قراردادهای مربوط به آنها اموال دیگری چون خدمات و صلاحیتها و حتی حقوق و امتیازات ممکن است از این مکانیزم استفاده شود»<sup>۲۰</sup>

«خریدار به بانکی (بانک صادر کننده) در کشور خود دستوری می‌دهد که اعتباری برای بانکی در کشور فروشنده باز کند (بانک ابلاغ کننده) که ذینفع آن اعتبار فروشنده باشد و در این حال قید می‌کند که چنانچه فروشنده بخواهد ثمن را دریافت کند چه اسنادی را باید به بانک تحویل دهد همچنین دستورات و تاریخ انقضاء را هم قید می‌کند اگر اسنادی که توسط فروشنده، ارائه شده است صحیح باشد و قبل از انقضاء اعتبار ارائه شود، بانک ابلاغ کننده ثمن را به فروشنده پرداخت می‌کند یا براتی را که کشیده شده است قبول می‌کند. . .»<sup>۲۱</sup>

به عبارت دیگر «در موردی که قرار است پرداخت بر مبنای اعتبار اسنادی انجام بگیرد معمولاً چهار مرحله رامی‌توان مشخص کرد:

۱- صادر کننده و خریدار خارجی در قرارداد فروش موافقت می‌کنند که پرداخت باید بر مبنای اعتبار اسنادی باشد

۲- خریدار خارجی به بانکی در محل تجارت خود دستور می‌دهد که اعتباری برای صادر کننده در پادشاهی متحد براساس شرایطی گشایش کند که به وسیله خریدار در دستوراتش به بانک گشایشده، اعتبار مشخص می‌شود

۳- بانک گشایشده اعتبار با یک بانک واقع در محل صادر کننده هماهنگی می‌کند تا برات صادر کننده را با تحویل گرفتن اسناد حمل از فروشنده منتقل، قبول یا پرداخت کند.

۴- بانک ابلاغ کننده به اطلاع صادر کننده می‌رساند که آمادگی دارد تا برات او را با تحویل گرفتن اسناد محل، منتقل، قبول یا پرداخت کند. بانک ابلاغ کننده ممکن است این عمل را بدون انضمام تعهد خویش انجام دهد یا اینکه اعتباری را تأیید کند که از طرف بانک گشایشده اعتبار گشایش یافته است»<sup>۲۲</sup>

اعتبارات اسنادی از زوایای مختلف انواع متفاوتی را شامل می‌شوند چنانچه اگر از نقطه نظر تکنیکهای بانکی و مسائل و اصول بانکداری به آنها بنگریم به اعتبارات تجدید پذیر، قابل معامله، قرمز، ترانزیت، پوششی، انکائی، سبد خرید، ضمانتی و . . . تقسیم می‌شوند اما اگر از زاویه نحوه‌های پرداخت به آن بنگریم به دیداری، قبولی برات، مدت دار و پرداخت از طریق قدرت تقسیم خواهد شد. در نهایت از نقطه نظر قدرت و ثبات به اعتبارات برگشت پذیر و برگشت ناپذیر اعتبارات تأیید شده و تأیید نشده تقسیم پذیر خواهد شد.

## ب- ویژگیهای حقوقی:

«ویژگی مشترک تمام انواع اعتبارات اسنادی این است: مطابق با توافق بین فروشنده و خریدار در (قرارداد مبنایی) خریدار ترتیبی می‌دهد که پرداخت قیمت خرید از طریق بانک انجام گردد این امر بطور معمول در محل فروشنده و یا ارائه اسناد مشخص صورت می‌پذیرد که به طور عادی شامل اسناد حمل هستند، آن هم به شرط اجرای سایر شروطی که در اعتبار بیان و به وسیله بانک بر فروشنده ابلاغ شده اند»<sup>۲۳</sup>

«در حقوق اعتبارات اسنادی، اسناد اعمال و تعهدات لازم و ایجاد شونده یا تحقق یابند برخوردار از ویژگی‌ها و مکانیزم اختصاصی می‌باشند که می‌بایست ابتدا در فرایند حقوق منتخب حاکم آنها ملاحظه شوند. ولی به لحاظ مقررات متحد الشکل اتاق بازرگانی بین‌المللی ICC و طبیعت خاص این حقوق دیدگاه خاصی را می‌طلبد.»<sup>۲۴</sup>

با بررسی UCP500 می‌توان به ویژگیهای مختلفی دست یافت که ذیلاً به بخشی از آنها اشاره می‌کنیم:

### ۱- فرمالیسم: (اصالت شکل و ظاهر)

در اعتبارات اسنادی همچون اسناد تجاری، اهم توجه، عمدتاً به ظاهر و شکل و فرمالیته‌های مربوط به اسناد و مدارک معطوف است و کمتر به طبیعت و یا ماهیت حقوقی آنها نگریسته می‌شود و همچنین شرایط و ویژگیهای شکلی و اطلاق و جزمیت آنها بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد.

### ۲- مالکیت محل:

در اعتبارات اسنادی همچون سایر اسناد تجاری بحث جالب توجهی که مطرح می‌باشد عبارت است از تمایز حقوق عینی و دینی در یک روند هدایت شونده به طرف قبول پذیرش حق عینی برای ذینفع اعتبار، نسبت به آن از یک طرف و برای دارندگان و متصرفین اسناد و مدارک از طرف دیگری باشند اعتبارنامه‌ای که صادر می‌شود خود وثیقه تعهدات محقق شده یا محقق شونده متقابل است، همچنانکه تعهدات اسناد و تضمینات متقابل خود وثیقه‌ی سهل الوصول متعهدین واسطه چون بانکها و متعهد اولیه و اصلی اعتبارنامه می‌باشد که این معانی خود افاده مقوله حقوق مالکانه و تئوری محل را می‌نماید»<sup>۲۵</sup>

### ۳- استقلال:

اعتبارات اسنادی نیز از ویژگی بارز استقلال برخوردار است به این معنا که اعتبارات به کلی از قرارداد مبنایی جدا و مستقل هستند بطوری که هرگونه اشکال و ایراد در قرارداد مبنایی کوچکترین خدشهای بر خود اعتبار نمی‌تواند وارد کند و هیچکدام از طرفین نمی‌توانند با استناد به ایرادات قرارداد اصلی اعتبار را زیر سوال برند و

بانک نیز نمی‌تواند با استناد به ایرادات احتمالی از پرداخت مبلغ اعتبار سرباز زند.

### ۴- تجاری بودن:

اعتبار اسنادی با وجود اینکه جزء اسناد بانکی است ولی بخاطر اینکه قواعد حقوق بازرگانی در آن جاری بوده و عملیات انجام گرفته بر روی آنها تجاری هستند دارای ویژگی تجاری می‌باشند.

### ۵- امکان مبادله:

اعتبارت اسنادی برطبق متن صریح UCP500 امکان مبادله را در خود نهفته دارند و انتقال پذیری یکی از ویژگیهای اعتبارات است

### ۶- تجردی بودن:

«از یک طرف با در نظر گرفتن اصل مبادله پذیری اسناد تجاری که سبب می‌شود روابط سندی افقی به صورت ایادی متعاقبه محقق شود و از طرف دیگر به لحاظ اینکه ممکن است بر پایه یک یا چند رابطه بنیادی روابط سندی متعدد ایجاد شود که در عرض هم قرار می‌گیرند و همزمانی که از رابطه یا روابط موجود (عمودی) مجزا هستند از همدیگر نیز (بصورت افقی) مستقل و منفک می‌باشند خاصیت تجردی متجلی می‌گردد.

### ۷- وحدت حقوقی و اتحاد شکلی بین المللی

«به دنبال و به تبع وحدت حقوقی و بطور اتوماتیک و لزوم شکل کار، فرمولها و تشریفات مورد نیاز و تکمیل عملیات اعتبارات اسنادی از ابتدا تا انتها و همچنین ارقام و تعداد اسناد و مدارک مورد نیاز مبادله و فرمول شکل ظاهر آنها نیز در یک روند همسان شدن و همسویی قرار دارد.»<sup>۲۶</sup>

### ۸- حسن نیت:

«برای اینکه وصف مصونیت و اصل عدم ورود و توجه ایرادات و استثنائات عمل نماید کفایت می‌کند که دارنده سند و هرید نسبت به ید قبل دارای حسن نیت باشد به عبارت بهتر، از ایراد و عیوب یا تقلب آن مثل جعل و تزویر و واهی بودن و سازشی بودن و ... حقیقتاً مطلع نباشد نداند که سندی را که تحصیل می‌کند و یا عملیات اسنادی را که می‌پذیرد دچار عیب است»<sup>۲۷</sup>

### ۹- تبعیت از شرایط اعتبارنامه:

وقتی اعتباری براساس دستور مشتری بانک ایجاد شد اسناد ارائه شده باید به دقت مورد توجه بانک قرار گیرد تا مطابق شرایط اعتبار باشد البته قابل توجه است که این تبعیت صرفاً ظاهری است و ربطی به محتوای اسناد ندارد و بانک در مورد صحت محتوای اسناد هیچ مسئولیتی برعهده نمی‌گیرد»<sup>۲۸</sup>

### ج- قوانین مربوطه:

در زمینه اعتبارات اسنادی مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی است که در مجله اتاق بازرگانی بین الملل شماره ۵۰۰ آخرین اصلاحیه آن انجام

شده و به چاپ رسید و به همین مناسبت نام UCP500<sup>۲۹</sup> به خود گرفته است شامل ۴۹ ماده است که به تعریف و نحوه گشایش و سایر مسائل مربوطه به اعتبارات اسنادی کاغذی می‌پردازد که قبل از آن UCP400 بود.

## گفتار سوم: تجارت الکترونیک

### ۱- تاریخچه تجارت الکترونیک:

به درستی نمی‌توان تاریخ دقیقی برای شروع تجارت الکترونیک ذکر کرد. شاید بتوان شروع این نوع فعالیت را از زمان توسعه سخت افزارهای الکترونیک اترقاء دهنده ارتباطات دانست. گسترش اینترنت و افزایش استفاده از آن در میان کاربران، ایده استفاده از محیط اینترنت را به عنوان ابزاری تبلیغاتی در اذهان ایجاد کرد. این کاربرد اینترنت موجب شد شرکتهای تبلیغاتی با انگیزه بالا در این محیط رشد کنند.

«تجارت الکترونیک صرفاً محدود به تبلیغات نماند و پس از چندی اشخاص کارآفرین به فکر ایجاد پایگاههای الکترونیک برای معرفی و بازاریابی محصولات خود افتادند از این رو، تجارت الکترونیک در حد معرفی و بازاریابی متوقف نشد و کسب و کارهای جدیدی در این محیط توسعه یافت. یعنی نوعی کسب و کار که تجارت را ساده و مقرون به صرفه و تاثیر بنگاههای واسطه را از زنجیره عرضه حذف کرد و در نتیجه بهای کالا تا حدودی کاهش می‌یافت.

توسعه تجارت الکترونیک در حال حاضر موجب پیدایش فعالیت‌های جدیدی شده که در دنیای سنتی اصولاً معنی نداشت. «<sup>۳۱</sup>

### ۲- ارتباط و تاثیرات فناوری بر تجارت:

یکی از مباحث مهم و روزآمد جامعه بحث فن آوری ارتباطات می‌باشد فن آوری و ارتباطات بر تمامی شئون زندگی انسان سایه افکنده و وسایل جدیدی در اختیار انسان نهاده است که هم در ثبت رویدادها اطمینان بخش است و هم سرعت متناسب با زندگی کنونی را دارد این امتیازها باعث شده که بازرگانان از این وسیله ی آسان و سریع استفاده کنند و امروز بخش عمده مبادلات به وسیله فاکس و اینترنت و اطلاعات کامپیوتری انجام می‌پذیرد و همین امر معضلات و چالشهای حقوقی بسیاری را بوجود آورده است.

ظهور اینترنت و تجاری شدن آن در دهه اخیر شیوه‌های سنتی تجارت را متحول کرده است. به رغم ضعف حاکمیت قانون در عرصه اینترنت و بروز جنبه‌های زیان بار و غیراخلاقی، استفاده از اینترنت اجتناب ناپذیر و مفهوم آزادی تجارت نیز، حقی خدشه ناپذیر شده است.

تجارت الکترونیک انقلابی در عادات و رویه‌های تجاری گذشته ایجاد کرده و سرعت

امروزه روشهای بسیار زیادی برای پرداخت الکترونیک مورد استفاده قرار می‌گیرند. سه مورد از بهترین روشهای پرداخت الکترونیک کارت اعتباری، چک الکترونیک، پول دیجیتال می‌باشد.





و صرفه جویی را به بهترین وجه، جامه عمل پوشانده است. مرزها، فاصله‌های جغرافیایی و صرف وقت منتفی شده و مبادلات تجاری بین اشخاص و دولت‌ها بر پایه اطلاعات الکترونیکی صورت می‌گیرد.

کامپیوتری دیگر، بهای کالا یا خدمات را پرداخت کند اکثر نظام‌های پول دیجیتال، از آغاز با بانکی همکاری دارند که شماره‌های پول و معرف‌های منحصر به فرد صادر می‌کند و ارزش معینی مثلاً پنج دلار دارند».<sup>۳۴</sup>

## فصل دوم: اعتبارات اسنادی در تجارت الکترونیک

باتوجه به مرور مختصری که در مورد اعتبارات اسنادی صورت گرفت و با عنایت به روش‌های پرداخت در تجارت الکترونیک که به اهم آنها اشاره شد قبل از ورود به بحث اعتبارات اسنادی الکترونیکی ذکر این نکته خالی از لطف نیست که بطور مسلم اعتبارات اسنادی الکترونیکی روش پرداخت در تجارت الکترونیک نیست تا در کنار سایر روش‌های پرداخت قرار گیرد بلکه در این مقوله پرداخت اصلی توسط اعتبارات گشایش یافته در بانکها صورت می‌پذیرد eUCP<sup>۳۵</sup> صرفاً در مورد نحوه ارائه اسناد بحث می‌کند و اینکه در چه شرایطی ارائه اسناد مربوط به اعتبار صحیح خواهد بود. به عبارت دیگر eUCP کامی در جهت هدف اصلی تجارت الکترونیک که همان تجارت منهای کاغذ است تلقی می‌گردد با ذکر این نکته در ادامه بحث طی دو گفتار ابتدا به بحث eUCP و جایگاه آن در اعتبارات اسنادی و تجارت الکترونیک پرداخته و در گفتار دوم به بررسی موردی مواد eUCP خواهیم پرداخت.

### ۳- روش‌های پرداخت در تجارت الکترونیکی:

امروزه روش‌های بسیار زیادی برای پرداخت الکترونیکی مورد استفاده قرار می‌گیرند. سه مورد از بهترین روش‌های پرداخت الکترونیکی کارت اعتباری، چک الکترونیکی، پول دیجیتالی می‌باشد.

امروزه معمولترین روش پرداخت در اینترنت کارت اعتباری می‌باشد. دلیل این امر آشنایی مردم و پذیرش کارت اعتباری برای خریدهای معمولی در زندگی روزمره است. البته از دیگر دلایل این امر تضمین و حمایت شرکتهای صادر کننده کارت‌های اعتباری از دارنده آن، تا سقف ۵۰ دلار در برابر تقلب است.

«چک اینترنتی»<sup>۳۶</sup> در موسسه علوم اطلاعات دانشگاه کالیفرنیا جنوبی توسعه و تکامل یافته است. کاربران ثبت شده می‌توانند از طریق پست الکترونیکی یا پروتکل‌های شبکه، چک در وجه سایر کاربران ثبت شده صادر کنند. هنگامی که چک سپرده می‌شود این امر انتقال وجوه از جانب صادر کننده به حساب گیرنده را مجاز می‌کند. کل اطلاعات روی سرویس دهنده چک اینترنتی حفظ می‌شود، و این سرویس دهنده مسئول حفظ حساب‌های مشتریان است و پرداخت‌ها را تأیید و تغییرات لازم را در حساب مشتریان اعمال می‌کند».<sup>۳۷</sup>

«پول دیجیتالی نظامی است که به شخص اجازه می‌دهد با انتقال شماره‌ای از کامپیوتری به

کاغذی است- خود اعتبار اسنادی، نسخه‌ها یا برات، بازنامه، تأییدیه، بیمه و سایر اسناد همراه، دستور صدور، پیش نویس، فرستادن، برات کشیدن در هر پروسه دیگر- مسلماً این اسناد کاغذی به وقت و پول نیاز دارد».<sup>۳۸</sup>

مبادله اطلاعات الکترونیکی (EPI) اغلب برای تبادل مجاز محتوای اطلاعاتی کامپیوتر به کامپیوتر در قراردادهای تجاری به کار می‌رود اما پس از جایگزینی تجارت الکترونیک به جای آن بخاطر مزیت‌های فراوانی که نسبت به EPI اعم از هزینه و گستردگی داشت طرفین هر قراردادی حتی با وجود سیستم‌های کامپیوتری متفاوت با اطمینان توانستند یک قرارداد را بدون هیچ سند کاغذی منعقد سازند «امروزه اینترنت طرق تجارت شرکتها را متحول ساخته است. توانایی طرفین مختلف برای انتقال سریع اطلاعات در سرتاسر جهان فرجام یک قرارداد اعتبار اسنادی که وابسته به اسناد کاغذی نیست را ممکن ساخته است اطلاعات ضروری می‌تواند تحت اینترنت بدون هیچ تاخیری منتقل می‌شود»<sup>۳۹</sup>

«تجارت الکترونیک سال‌ها است که موضوع بحث کارشناسان و صاحب نظران تجارت بین المللی است و صحبت از جایگزینی آن با روش‌های تجارت اسنادی است در مجموعه مقررات منتشر شده از سوی اتاق بازرگانی بین المللی اولین بار در بازرگانی سال ۱۹۹۰ شرایط یا اصطلاحات بازرگانی بین المللی موسوم به اینکوترمز (Incoterms) در بند ۸ از وظایف فروشنده هزینه‌ای به ارائه پیام‌های الکترونیکی به جای بازنامه و اسناد حمل سنتی اشاره شد و اصولاً یکی از دلایل بازرگانی در شرایط مذکور رایج شدن تدریجی تجارت الکترونیک یا غیر اسنادی (Paperless trade) در جهان ذکر شد. طبیعی است که گام بعدی استفاده از روش‌های پرداخت وجه الکترونیکی از جمله اعتبارات الکترونیکی به جای روش‌های سنتی اعتبارات اسنادی و جایگزینی تدریجی این پدیده در جامعه بانکداری بین المللی باشد»<sup>۴۰</sup>

دان تیلور رئیس مشترک گروه کاری eUCP معاون کمیسیون بانکی ICC<sup>۴۱</sup> و رئیس موسسه خدمات مالی بین المللی می‌گوید: «... با تحول اعتبارات اسنادی کاغذی به الکترونیکی روشن گردید که بخش تجاری در انتظار اقدام ICC به ایفای نقش در جریان این تحول می‌باشد. در پاسخ به این امر کمیسیون بانکی گروه کاری متشکل از کارشناسان UCP، تجارت الکترونیک، مسائل حقوقی و صنایع مربوط، از قبیل حمل و نقل را به منظور تهیه مقرراتی متناسب به عنوان الحاقیه UCP تشکیل داد نتیجه ۱۸ ماه کار فشرده گروه کاری، الحاقیه جدید مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی برای



eUCP تجدید نظری در UCP نمی‌باشد مقررات اعتباری اسنادی کاغذی را کماکان برای سالهای زیادی در اختیار صنعت بانکداری قرار خواهد داد eUCP الحاقیه‌ای به UCP است که کاربرد توانان آن با UCP مقررات لازم جهت ارائه معادل الکترونیکی اسناد کاغذی تحت اعتبارات اسنادی را فراهم خواهد کرد.

### eUCP و جایگاه آن در اعتبارات اسنادی و تجارت الکترونیک

«در اجلاس مورخ ۲۴/۵/۲۰۰۰ پاریس گروه تعیین شده برای بررسی آینده کمیسیون ضوابط و مقررات بانکی (کمیسیون بانکی) یکی از اهداف خود را تمرکز بیشتر در تجارت الکترونیکی قرار داد. بحث‌های بیشتر مشخص نمود که به برقراری پلی مابین UCP رایج و پردازش معادل الکترونیکی اعتبارات اسنادی کاغذی نیاز است. علیرغم اینکه UCP طی مدت بیش از ۶۰ سال سابقه در تهیه مقررات برای کاربرد اعتبارات اسنادی موفقیت چشم گیری داشته است، نیاز به روز آمد شدن مقررات جهت تطبیق با تغییرات تکنولوژی احساس گردید»<sup>۴۲</sup>

«یک قرارداد اعتبار اسنادی مملو از اسناد

ارائه الکترونیکی یا «eUCP» می‌باشد.

eUCP تجدید نظری در UCP نمی‌باشد و مقررات اعتباری اسنادی کاغذی را کماکان برای سالهای زیادی در اختیار صنعت بانکداری قرار خواهد داد eUCP الحاقیه‌ای به UCP است که کاربرد توأمان آن با UCP مقررات لازم جهت ارائه معادل الکترونیکی اسناد کاغذی تحت اعتبارات اسنادی را فراهم خواهد کرد.

eUCP شامل تعاریفی است که به واژگان UCP رایج امکان ارائه الکترونیکی اسناد و مقررات لازم جهت همکاری UCP و eUCP با یکدیگر را ممکن می‌سازد eUCP به نحوی تدوین گردیده که امکان ارائه کامل اسناد بصورت الکترونیکی و یا ترکیبی از ارائه اسناد کاغذی و الکترونیکی را فراهم می‌آورد.

eUCP در مورد گشایش و ابلاغ اعتبارات بصورت الکترونیکی، بدلیل این که عرف جاری معاملات تجاری و UCP مدت مدیدی است که به این موضوع عمل نموده است، مطلبی را ارائه نمی‌نماید. برای استفاده کنندگان eUCP ضروری است به این امر توجه نمایند که با ارائه الکترونیکی اسناد معادل اسناد کاغذی به بسیاری از مواد UCP خدش‌های وارد نشده و نیازی به تغییر آنها جهت اصلاح و تطبیق وجود ندارد. چنانچه UCP و eUCP بصورت توأمان مورد استفاده قرار گیرند توانایی لازم را جهت گسترش این امر دارایی باشند.

eUCP به نحوی تهیه گردیده که از فن‌آوریهای خاص و سیستمهای تجاری الکترونیکی در حال گسترش مستقل باشد، عبارت دیگر در آن فن‌آوریها یا سیستمهای خاص لازم برای تسهیل ارائه الکترونیکی اسناد تعریف و یا بدانها اشاره‌ای نشده است این فن‌آوریها در حال گسترش بوده و eUCP طرفین را در انتخاب فن‌آوری و سیستمی که باید مورد استفاده قرار گیرد آزاد گذاشته است همچنین eUCP ساختاری مثلاً پست الکترونیکی یا یکی از برنامه‌های مختلف پردازش اسناد را که بایستی در جریان انتقال پیام‌های الکترونیکی مورد استفاده قرار گیرد مشخص نموده است. این هم بایستی توسط طرفین مورد تصمیم‌گیری قرار گیرد.<sup>۲۱</sup>

آقای دیتر کیرر رئیس کمیسیون بانکی ICC نیز می‌گوید:

eUCP همچنین به سایر مسائل اساسی ارائه الکترونیکی از قبیل مطالب ذیل پرداخته است:

- ساختاری ( فرمتی) که مدارک الکترونیکی بایستی در آن، ساختار ارائه گردد

- پیامدهای مربوط به زمانی که بانک باز است لیکن سیستمش قادر به دریافت مدارک الکترونیکی نباشد

- چگونگی اقدام نسبت به اعلام رد کردن مدارک الکترونیکی

- چگونگی تلقی موضوع اصل اسناد در دنیای الکترونیکی

- مسائل ناشی از تغییر نمودن مدارک الکترونیکی بعلت ویروس یا سایر اشکالات<sup>۲۲</sup>

در نهایت همانطور که گفته شد eUCP پلی است مابین تجارت الکترونیک و اعتبارات اسنادی که ذیلاً به بررسی تک تک مواد آن می‌پردازیم.

### گفتار دوم: مطالعه و بررسی حقوقی موادی از eUCP

در این بخش از نوشته حاضر جهت آشنایی بیشتر به بررسی سه ماده اول الحاقیه مقررات متحد الشکل اعتبارات

اسنادی (UCP ۵۰۰) برای ارائه الکترونیکی اسناد می‌پردازیم این الحاقیه که روند تهیه تدوین و تصویب آن در گفتار قبل مورد بررسی قرار گرفت نسخه ۱۰/۰ می‌باشد تا اچینا در صورت اصلاح بعدی و متعاقب شماره آن تغییر یابد.

eUCP شامل ۱۲ ماده است که برای تفکیک آن از UCP مقابل تمام مواد حرف (e) درج می‌گردد تا مشخص شود ماده مربوط به eUCP است ۱۲ ماده eUCP تحت ۱۲ عنوان ارائه گردیده است بطوری که هر ماده تحت یک عنوان خاص خود به چند بخش تقسیم می‌گردد که خود UCP دارای این ساختار می‌باشد.

ماده ۱e: محدوده eUCP «الف- الحاقیه مقررات متحد الشکل اعتبارات اسنادی برای ارائه الکترونیکی اسناد (eUCP) بمنظور فراهم کردن امکان ارائه صرف مدارک (رکوردهای) الکترونیکی و یا با ترکیبی از اسناد کاغذی به مقررات متحد الشکل اعتبارات اسنادی (تجدید نظر سال ۱۹۹۳- کتاب شماره ۵۰۰ اتاق بازرگانی بین‌المللی) ملحق می‌گردد.

ب- چنانچه شمول مقررات متحد الشکل اعتبارات اسنادی برای ارائه الکترونیکی اسناد (eUCP) در اعتبار قید گردید، مقررات مزبور به عنوان الحاقیه مقررات متحد الشکل اعتبارات اسنادی (UCP) لازم الاجرا می‌باشد

پ- این نسخه، نسخه شماره ۱/۰ می‌باشد در هر اعتبار بایستی نسخه قابل شمول eUCP قید شود. در غیر اینصورت اعتبار مشمول نسخه معتبر در تاریخ گشایش بوده و

یا در صورت انجام اصلاحیه مورد قبول ذینفع، از تاریخ اصلاحیه مشمول مقررات متحد الشکل اعتبارات اسنادی برای ادامه الکترونیکی اسناد (eUCP) می‌گردد»

ماده ۱ eUCP در واقع دایره شمول مقررات مزبور را تعیین می‌کند با کمی دقت در کلمات



ماده ۱ eUCP در واقع دایره شمول مقررات مزبور را تعیین می‌کند با کمی دقت در کلمات ماده مذکور می‌توان دریافت همچنانکه عنوان مقررات مذکور و صدر بند الف ماده ۱ اذعان می‌دارد مقررات حاضر صرفاً یک الحاقیه به UCP ۵۰۰ می‌باشد چنانچه از معنای الحاق برمی‌آید نیز منظور واضعین مقررات همین بوده است. در همین راستا نحوه تدوین ماده مذکور و عبارات بعدی نیز ناشی از همین منظور بوده است چه در بند ب ماده یک بیان می‌دارد چنانچه شمول مقررات در اعتبار قید گردد، مواد مزبور لازم الاجرا خواهد شد با این توضیح مشخص می‌شود که واضعین مقررات نه تنها عنوان الحاقیه بودن را در عنوان و صدر اولین ماده ذکر کرده اند بلکه لزوم اجرای آن را مشروط به قید شدن در متن اعتبار نموده‌اند.

این ماده نه تنها از دایره شمول UCP که در ماده ۱ مقررات مربوطه (UCP ۵۰۰) آمده است نمی‌کاهد بلکه در صورت قید در اعتبار به نحوی دایره آن را مشمول اعتبارات الکترونیکی نیز می‌نماید ماده ۱ UCP مقرر می‌دارد:

«مقررات متحد الشکل اعتبار اسنادی... در مورد تمامی اعتبارات اسنادی که تحت عنوان اعتبار قرار گیرند بکار می‌رود. این مقررات برای تمامی فرمهای ذی ربط الزام آور است مگر آنکه صراحتاً ترتیب دیگری در اعتبار مقرر شود»

چنانچه از انتهای ماده مذکور برمی‌آید UCP اراده افراد را محترم شمرده و اجازه داده است اصل آزادی اراده در اینجا نیز ساری و جاری گردد و طرفین قرارداد در صورت توافق ترتیب دیگری را اتخاذ نمایند و چون eUCP الحاقیه‌ای بیش



**بر اساس ماده ۱ UCP این مقررات هیچ حالت امری ندارد بلکه طرفین براضیتی می‌توانند برخلاف آن توافق کنند باتوجه به این نکته تکلیف eUCP وابسته یا به عبارتی هضم در UCP مشخص خواهد شد.**

بر UCP نیست و هیچ عبارت صریحی در رد این قسمت از UCP ندارد به نظرمی‌رسد در مورد eUCP هم طرفین بتوانند برخلاف مواد آن صراحتاً توافق نمایند.

نکته دیگر در باره ماده ی یک eUCP این است که بنا بر صراحت ماده این الحاقیه صرفاً جهت ارائه مدارک الکترونیکی است لذا نمی‌توان آن را نوعی پرداخت دانست بلکه تبادل داده‌های الکترونیکی می‌باشد که از طریق شبکه‌های اینترنتی صورت می‌پذیرد از این بخش از ماده می‌توان چنین نتیجه گرفت که eUCP نقشی در گشایش و تأیید و پرداخت و سایر مراحل اعتبار ندارد.

نکته حائز اهمیت دیگر بحث اسناد ترکیبی است چرا که eUCP در همان بند الف اجازه داده است که اسناد یک اعتبار گشایش یافته بصورت ترکیبی از اسناد کاغذی و الکترونیکی باشد که مسلماً این امر باید مورد توافق طرفین اعتبار قرار گرفته و موارد کاغذی و الکترونیکی اسناد بدقت مشخص شود اما با مطالعه در مواد آتی خواهیم دید که eUCP تکلیف موارد استفاده ترکیبی از اسناد را به روشنی مشخص ننموده است و تنها در خلال برخی مواد مخصوصاً بند پ ماده ۲ به این مسئله اشاره شده که آن هم بطور جامع مسئله را در برنمی‌گیرد و دارای اجمال می‌باشد و این سوال همواره مطرح می‌شود که در صورت بروز اختلاف بر روی کاغذی یا الکترونیکی بودن یک سند مشکل چگونه باید حل شود؟

بند پ ماده ۱ eUCP مقرر می‌دارد که در هر اعتباری باید شماره نسخه قابل شمول قید گردد در صورت عدم توجه به این مطلب eUCP نسخه معتبر در تاریخ گشایش را مورد پذیرش قرار می‌دهد و یا چنانچه اعتبار در اصلاحیه بعدی اجازه ارائه الکترونیکی اسناد را بدهد تاریخ اصلاح در صورت عدم قید نسخه معتبر در اصلاحیه ملاک تعیین نسخه معتبر قرار خواهد گرفت.

پرواضح است که این بند از ماده (۱) از دوراندیشی نویسندگان مقررات ناشی شده است تا اگر در آینده مقررات مورد اصلاح واقع شد و نسخه‌های جدید مقررات وضع و تدوین گردید اعتباراتی را که بر اساس نسخه‌های قبلی مورد گشایش یافته اند از خطر بالاکلیفی نجات داده و در کل روند معاملات بین المللی را از خطرات مذکور مصون بنماید.

نکته نهایی در ماده یک اینک به نظرمی‌رسد به دلیل قسمت اخیر بند الف ۱e که مقرر می‌دارد الحاقیه به مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی (تجدید نظر سال ۱۹۹۳- کتاب شماره ۵۰۰ اتاق بازرگانی بین المللی) ملحق می‌گردد در صورت اصلاحیه جدید UCP یا تغییر آن مسلماً باید eUCP هم حداقل در ماده ۱ خود در صورت

عدم تغییر کلی تجدید نظر نماید چرا که از لحاظ حقوقی دیگر الحاقیه شامل اصلاحیه و تغییر یافته بعدی نمی‌باشد.

ماده ۲e: وابستگی eUCP به UCP

الف- اعتبار مشمول مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی برای ارائه الکترونیکی اسناد «اعتبار eUCP» بدون نیاز به ذکر وابستگی آن به مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی (UCP) مشمول آن هم خواهد بود.

ب- وقتی مقررات eUCP لازم الاجرا است، مقررات مربوط به آن تا جایی که اعمال مقررات UCP نتیجه دیگری را به دست می‌دهد حاکمیت می‌یابد.

پ- در صورتی که در اعتبار eUCP به ذینفع اختیار انتخاب ارائه اسناد کاغذی یا مدارک الکترونیکی داده شود و او تصمیم به ارائه صرف اسناد کاغذی بگیرد، اسناد ارائه شده فقط مشمول مقررات UCP می‌گردد چنانچه در اعتبار eUCP فقط ارائه اسناد کاغذی مجاز باشد، تنها UCP لازم الاجرا خواهد بود.

بند الف ماده ۲ eUCP به نظر تأکیدی بیش بر قسمت الف و ب ماده ۱ نمی‌باشد چرا که از مفهوم مواد مذکور و چنانچه بحث شد از لفظ الحاق چنین برمی‌آید که در اعتبارات اصل اجرای UCP می‌باشد و eUCP تنها در صورت ارائه الکترونیکی اسناد به عنوان الحاقیه UCP مورد استفاده است بطوری که در مورد سایر مراحل و مسائل اعتبارات اسنادی eUCP ساکت است در حالی که در مقام بیان بوده است اما چون صرفاً تدوین کنندگان دنبال ایجاد یک الحاقیه‌ای بیش نبودند لذا آگاهانه به سایر مسائل بخاطر شمول UCP اشاره‌ای نکرده اند.

اصالت دادن به مواد UCP در اعتبارات اسنادی در بند ب ماده ۲ روشن تر می‌گردد چنانچه مواد eUCP را تا جایی نافذ می‌داند که به اجرای UCP نتیجه‌ی دیگری بدست ندهد. نگاه واضعین eUCP به آن در مواد ابتدایی این مقررات چنان می‌نماید که با وجود ادعای آنان بر پیشروی بسوی تجارت بدون کاغذ (paperless trade) هنوز اطمینان خود آنان به اسناد کاغذی و اعتبار اسناد کاغذی نه تنها بالاتر از اسناد الکترونیکی است این روند در ادامه ماده ۲ به خوبی روشن ترمی‌گردد چه بند پ ماده ۲ به اعتبار eUCP یعنی یک اعتبار اسنادی الکترونیکی که الکترونیکی بودن آن موجبات پیدایش قانونی و مقرراتی بنام eUCP را فراهم کرده است اجازه می‌دهد تا به ذینفع خود امکان انتخاب ارائه اسناد کاغذی را اعطاء کند که در این صورت صرفاً UCP را جاری و ساری می‌داند یعنی در eUCP با این بند امکانی نهاده شده است تا توسط خود eUCP امکان

حشو ملیح آن فراهم شود که در اینجا این سوال پیش خواهد آمد که با این وجود تلاش برای ایجاد مقررات eUCP و اعتبارات الکترونیکی برای چیست؟

به نظرمی‌رسد ماده ۲ با ایجاد این امکانات برای طرفین اعتبار، نقض غرض کرده و تا حد زیادی قلمرو eUCP را کاسته و حتی آن را به نحوی در حاشیه قرار داده است.

ماده ۲ eUCP در یک حرکت گام به گام تحت ۳ بند قلمرو شمول eUCP و میزان اقتدار و الزام آن را کاسته تا حدی که به نوعی آن را تباه کرده است.

بر اساس ماده ۱ UCP این مقررات هیچ حالت امری ندارد بلکه طرفین براضیتی می‌توانند برخلاف آن توافق کنند باتوجه به این نکته تکلیف eUCP وابسته یا به عبارتی هضم در UCP مشخص خواهد شد.

ماده ۳e: تعاریف

الف- در صورتی که اصطلاحات بکاربرده شده ذیل در UCP به منظور اعمال UCP بر مدارک الکترونیکی ارائه شده تحت یک اعتبار eUCP مورد استفاده باشد، اصطلاح:

۱- «صورت ظاهر آنها» و مشابه آن به معنی بررسی اطلاعات محتوی مدارک الکترونیکی است.

۲- «اسناد» شامل مدارک الکترونیکی هم خواهد بود

۳- «محل ارائه» مدارک الکترونیکی بمعنی آدرس الکترونیکی است

۴- «امضاء» و مشابه آن به معنی امضای الکترونیکی است

۵- «برابر شد» «مهر و امضاء شده»، «ممه‌ور شده» بمعنی معلوم بودن کاراکتر مکمل اطلاعات محتوی مدارک الکترونیکی است

ب- اصطلاحات بکار برده شده در eUCP دارای معانی زیر خواهد بود:

۱- «مدارک الکترونیکی» بمعنی:

- داده‌های ایجاد شده، حاصل شده، ارسال شده، مخابره شده، دریافت شده یا ذخیره شده به وسیله وسایل الکترونیکی بوده

- دارای قابلیت شناسایی هویت ظاهری فرستنده، مبدا ظاهری داده‌های مربوط به آن و این که کامل و تغییر ننموده است، و

- دارای قابلیت بررسی جهت مطابقت با مواد و شرایط اعتبار eUCP باشد

۲- «امضای الکترونیکی» بمعنی عمل پردازش داده‌های مربوط یا منطقاً مربوط به مدارک الکترونیکی می‌باشد که توسط شخص به منظور شناسایی او و حاکمی از تأیید مدارک الکترونیکی او مورد عمل قرار گرفته و یا پذیرفته شده است

۳- «ساختار (فرمت)» به معنی سامانه داده‌ای است که مدارک الکترونیکی در آن سامانه ارائه شده یا بدان اشاره می‌گردد

۴- «سند کاغذی» به معنی سند به صورت کاغذ سنتی است

۵- «دریافت شد» به معنی زمان ورود مدارک الکترونیکی به سیستم اطلاعاتی دریافت کننده می‌باشد اعلام وصول به معنی قبول یا رد کردن مدارک الکترونیکی تحت یک اعتبار eUCP نمی‌باشد

ماده ۳ eUCP از دو بخش مجزا تشکیل می‌شود و در بند یک ماده سعی دارد تا مشخص سازد، تعاریف و اصطلاحاتی که در UCP بکار رفته اند در صورت استفاده از آنها در اعتبار eUCP چه معانی می‌توان از آنها برداشت نمود بدین ترتیب ماده می‌خواهد تا چنانچه در موارد قبل اعلام داشت که مواد UCP بر اعتبارات eUCP هم می‌تواند حاکم باشد، ابزار آن را نیز در اختیار طرفین قرار داده باشد.

بطور مثال: صدر بند ۱ قسمت الف ماده ۲ UCP مقرر می‌دارد «صورت ظاهر آن (رسید پیک یا پست) نشان می‌دهد در محلی که در اعتبار...». یا بند ۱ قسمت ب همان ماده مقرر می‌دارد «صورت ظاهر آن نشان دهنده نام پیک یا خدمات مشخص شده، مهر، امضا...». بند ۱ ماده ۳ eUCP برای اینکه این گونه مواد و سایر مواد مشابه eUCP شامل مدارک الکترونیکی هم بشود و مشخص گردد که صورت ظاهر در آنجا به چه معنا خواهد بود اقدام به ارائه معنای آن عبارت در اعتبارات eUCP می‌نماید یا در بند ۲ همان قسمت اول ماده ۳ eUCP با ارائه معنای الکترونیکی به عبارت اسناد امکان شمول تک تک مواد UCP را که مملو از عبارت مذکور می‌باشد را به طرفینی دهد در بندهای بعدی نیز در مورد محل ارائه و امضا همان روش را در پیش می‌گیرد.

چنانچه در بند ب ماده ۲۰ مقرر می‌دارد: به شرط آنکه به عنوان نسخه اصل مشخص شد و در صورت لزوم امضا گردیده باشد.

«بند ب ماده ۱۰ از مقررات UCP (۵۰۰) صراحتاً اعلام می‌دارد که اسناد می‌بایست به بانک گشایش کننده یا بانک تأیید کننده (در صورت وجود) یا هر بانک دیگری که معین شده باشد ارائه گردد»<sup>۳۳</sup> eUCP در ماده ۳ خود، محل ارائه مدارک الکترونیکی را بمعنی آدرس الکترونیکی مشخص می‌نماید

و چنانچه ذیل بند دوم قسمت اول ماده ۲۶ مقرر می‌دارد «... مع هذا اگر در سند با مهر یا به طریقی دیگر، تاریخ ارسال، تحویل گرفتن یا بازیگری نشان داده شود، چنین تاریخی، تاریخ حمل تلقی خواهد شد...». بند ۵ قسمت اول

ماده ۳e نیز مهر و امضا شده را به معنی تکمیل اطلاعات محتوی مدارک الکترونیکی تلقی کرده است که در عبارت مذکور در بالا چنانچه از خود متن برمی‌آید مهر یا طرق دیگر اطلاعات مربوط به تاریخ را در مورد مدارک کاغذی کامل می‌کند که این مسئله به صرف معلوم بودن عامل مکمل در موارد الکترونیکی کافی می‌نماید.

در قسمت دوم ماده سعی دارد تا اصطلاحات بکار برده شده در eUCP را معنی کند به عبارت دیگر مهمترین اصطلاحات را معنا کرده تا به استفاده کنندگان eUCP امکان بهره بری هرچه بهتر را ارائه کرده باشد

در این راستا مدرک الکترونیکی را هر نوع داده اطلاعاتی که به نحوی در ارتباط با وسایل الکترونیکی باشد معنا کرده و برای آن دو خصیصه را در نظر می‌گیرد: ۱- قابلیت شناسایی هویت ظاهری، مبدأ فرستنده ۲- قابلیت تطابق با شرایط اعتبار eUCP

بند ۲ ماده ۲. ت. الکترونیکی مقرر می‌دارد: امضاء الکترونیکی عبارت از هر نوع علامت منضم شده یا به نحو منطقی متصل شده به داده پیام است که برای شناسایی امضاء کننده داده پیام مورد استفاده قرار می‌گیرد.

«در محیط تجاری امروز، تعیین چارچوبی برای تصدیق اطلاعات مبتنی بر کامپیوتر، مستلزم آشنایی با مفاهیم و مهارت‌های حرفه‌ای از حوزه‌های حقوقی و امنیتی کامپیوتر است تلفیق این دو حوزه کار آسانی نیست، هر علامتی که به قصد تصدیق مدرک مشخص به کار رود امضاء است با توجه به فناوری دیجیتال امروزه مفهوم وسیع امضا می‌تواند شامل علائم، تصاویر دیجیتال امضاهای مکتوب و غیره باشد»<sup>۳۴</sup> مطابق ماده ۱۰ طرح تجارت الکترونیکی امضای الکترونیکی مطمئن باید واجد شرایط زیر باشد:

۱- نسبت به امضا کننده منحصر به فرد باشد  
۲- هویت امضا کننده «داده پیام» را مشخص و اعلام کند  
۳- به وسیله امضا کننده و یا با اراده انحصاری وی صادر شده باشد

۴- به نحوی به یک «داده پیام» متصل شود که هر تغییری در آن داده پیام قابل تشخیص و کشف باشد»<sup>۳۵</sup>

ماده ۳e نیز به همین تعاریف اشاره دارد و به نحوی مشخصات مذکور را در خود گنجانده است

هر عبارت سند کاغذی در eUCP اشاره به اسناد مرسوم در UCP داشته و اصطلاح دریافت شده را ماده به معنای وصول اسناد به سیستم اطلاعاتی دریافت کننده می‌شمرد و در ادامه و آخر ماده این دریافت شد یا اعلام وصول را اعم

از قبول یا رد مدرک الکترونیکی تحت یک اعتبار UCP می‌شمرد و ادعان می‌دارد این به معنای قبول یا رد نیست بلکه صرف وصول مدارک را با اصطلاح دریافت شد اعلام می‌دارند که در نهایت ممکن است منجر به قبول یا رد مدارک و اسناد شود. این ماده تحت عنوان تعاریف در مقابل مواد ۲ تا ۵ UCP قرار می‌گیرد و مسلماً با توجه به مطالبی که گذشت نحوه گشایش اعتبار و قوانین قائم بر آن براساس مواد ۲ تا ۵ UCP مشمول اعتبارات eUCP نیز خواهد شد.

### نتیجه گیری:

به نظر می‌رسد با توجه به اهمیت تجارت الکترونیکی و گسترش و رواج آن در عصر کنونی بهتر است اعتبارات اسنادی الکترونیکی بصورت کامل از UCP جدا شده و بطور تفصیلی مواد آن به تمام جوانب مسائل اعتبارات الکترونیکی پردازد الحاقیه بودن eUCP به UCP در بسیاری از زمینه‌ها اعتبارات الکترونیکی را با اجمال و عدم اقتدار مواجه کرده و منوط کردن تمامی مواد به عدم توافق برخلاف آنها حتی در UCP و eUCP به نظر نمی‌رسد با مسائل پیچیده ی بانکداری در عصر کنونی سازگار باشد این امر گرچه بهادان به آزادی اراده بوده اما تا حدود زیادی بانکداری و مسائل مربوط به آن را با مشکلات عدیده مواجه کرده است.

### پی نوشت‌ها:

- ۱- حشمت الله سماواتی- حقوق معاملات بازرگانی- ص ۲۵
- 2-HANS. VAN HOUTTE-The Law Of International Trade p:121
- ۳- قانون مدنی ماده ۳۳۸
- 4-PAUL D OBSON-Charles Worth's Business Law p:337
- ۵- حشمت الله سماواتی- منبع پیشین- ص ۴۱
- ۶- علی رجبی- منبع پیشین
- ۷- علی رجبی- منبع پیشین
- ۸- علی رجبی- منبع پیشین
- ۹- حشمت الله سماواتی- منبع پیشین- ص ۹۷
- ۱۰- علی رجبی- منبع پیشین

11 - HANS. VAN HOUTTE- OP.Cit, p:313

- ۱۲- بهروز اخلاقی- حقوق تجارت بین الملل- جلد دوم- ص ۵۷۹
- ۱۳- مجتبی زمانی- فراهانی- اعتبارات اسنادی و مسائل بانکی- ص ۴۷
- ۱۴- بهروز اخلاقی- منبع پیشین- جلد دوم- ص ۶۱۱

15- PAUL D OBSON-Charles Worth's Business Law p:452

16- HANS. VAN HOUTTE-The Law Of International Trade p:257





- ۱۷- حشمت الله سماواتی، منبع پیشین، ص ۱۱۲  
 ۱۸- حبیب الله محمدی، سید محمد میلانی و حمیدرضا اشرف زاده- اصول اعتبارات اسنادی ص ۶۹  
 19. www. equipment. net  
 ۲۰- علی رجبی - منبع پیشین  
 21 - Paul Dobson-Charles- Worth's Business Law P:452  
 ۲۲- بهروز اخلاقی - منبع پیشین  
 ۲۳- بهروز اخلاقی - منبع پیشین  
 ۲۴- علی رجبی - منبع پیشین  
 ۲۵- علی رجبی - منبع پیشین  
 ۲۶- علی رجبی - منبع پیشین  
 ۲۷- علی رجبی  
 ۲۸- علی رجبی - منبع پیشین  
 ۲۹- برای مطالعه بیشتر ویژگیهای حقوقی به منبع پیشین مراجعه گردد

## منابع انگلیسی:

- ۱-HANS. V. AN HAUTTE. The Law of International trade - Sweet &Maxwel - 1995  
 2-Paul Dobson-Charles- Worth's business law-sixteenth edition - Sweet & Maxwell - 1997  
 مقالات:  
 ۱- علی رجبی - منبع پیشین bankerefah. ir

## سایتهای:

- 1-www. equipment net/list/letter of credit  
 2-www. occ-ic

## 30 - Uniform Custom and Practice for Documentary Credits

- ۳۱- محمد علی نوری، رضا نخجوانی - منبع پیشین - ص ۲۱

## 32 - Nettecheque

- ۳۲- محمد علی نوری، رضا نخجوانی - منبع پیشین - ص ۵۴  
 ۳۳- منبع پیشین - ص ۵۱

## 35 - Electronic Uniform Custom and Practice for Documentary Credits

- ۳۶- پرویز عباسیان - الحاقیه مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی برای ارائه الکترونیکی اسناد - ص ۱۵  
 37 - www. occ-IC  
 ۳۸- پرویز عباسیان - الحاقیه مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی برای ارائه الکترونیکی اسناد - ص ۱۵  
 39 - www. occ-IC

## ۴۰- پرویز عباسیان - منبع پیشین - ص ۹

## 41 - International Chambre Commercial

- ۴۲- پرویز عباسیان - منبع پیشین - ص ۱۵  
 ۴۳- پرویز عباسیان - منبع پیشین - ص ۱۱  
 ۴۴- فریدون شیرازی - مطالعات موردی در اعتبارات اسنادی - ص ۱۵۳  
 ۴۵- محمد علی نوری، رضا نخجوانی - منبع پیشین - ص ۱۰۶  
 ۴۶- منبع پیشین - ص ۱۱۲

## منابع فارسی:

- ۱- اخلاقی، بهروز - حقوق تجارت بین الملل - جلد دوم - سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهی (سمت) - چاپ اول - ۱۳۷۸  
 ۲- زمانی فراهانی، مجتبی - اعتبارات اسنادی و مسائل بانکی - نشر نویسنده - چاپ اول - ۱۳۷۹  
 ۳- سماواتی، حشمت الله - حقوق معاملات بین المللی - انتشارات ققنوس - چاپ اول ۱۳۷۹  
 ۴- شیرازی، فریدون - مطالعات موردی در اعتبارات اسنادی - موسسه عالی بانکداری - چاپ دوم - ۱۳۷۴  
 ۵- عباسیان، پرویز - الحاقیه مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی برای ارائه الکترونیکی اسناد - کمیته ی ایرانی اتاق بازرگانی بین المللی - چاپ اول - ۱۳۸۲

پرتال جامع علوم انسانی  
 و مطالعات فرهنگی